

Männistö Esko

22.11.2010
JULKINEN

Eduskunta
Suuri valiokunta

Viite

Asia
EU:n laajentuminen; komission laajentumispaketti 2010

U/E-tunnus:

EUTORI-numero:

Ohessa lähetetään perustuslain 97§:n mukaisesti muistio EU:n laajentuminen; komission laajentumispaketti 2010. Suomen kannat komission laajentumispakettiin on hyväksytty valtioneuvoston EU-ministerivaliokunnassa 19.11.2010.

Lähetystöneuvos

Esko Männistö

LIITTEET UM:n muistio 17.11.2010

Asiasanat	laajentuminen
Hoitaa	UM, VNEUS
Tiedoksi	ALR, EUE, MMM, OKM, OM, SM, STM, TEM, TPK, VM, VNK, YM

EU-ministerivaliokunta 19.11.2010

EU:N LAAJENTUMINEN; KOMISSION LAAJENTUMISPAKETTI 2010

Komissio julkisti 9.11.2010 vuosittaisen ns. laajentumispakettinsa, joka sisältää laajentumisneuvottelujen yleistä viitekehystä kuvaavan strategiaosuuden, komission lausunnot Albanian ja Montenegron jäsenyyshakemuksista sekä maakohtaiset edistymisraportit (Turkki, Kroatia, Islanti, Makedonia, Serbia, Bosnia-Hertsegovina, Kosovo).

Laajentumispaketista on tarkoitus hyväksyä päätelmät 14.12. YAN:issa. Laajentumispakettia käsitellään neuvoston laajentumis- ja Länsi-Balkanin työryhmissä, ja päätelmäluonnoksen käsittely alkaa 1.12. Coreperissa.

Tarkoituksena on määrittää Suomen kannat komission laajentumispakettiin.

1. Laajentumisstrategia

Komissio korostaa, että laajentumisprosessin tulee olla uskottava kaikille osapuolille. Hakijamaille tulee antaa todellinen mahdollisuus liittyä EU:hun joulukuun 2006 Eurooppa-neuvostossa hyväksytyjen laajentumisen yleisperiaatteiden (ns. laajentumiskonsensus) ja Kööpenhaminan kriteerien pohjalta. Samoin nykyisten jäsenvaltioiden ja EU-kansalaisten on voitava varmistua siitä, että liittymisprosessin aikana noudatetaan johdonmukaisesti ehdollisuutta. Jäsen ehdokkailta odotetaan paitsi uusien lakien hyväksymistä myös näyttöä toimeenpanosta (*track record*), erityisesti oikeuslaitosta ja perusoikeuksia koskevista asioista. Myös EU:n vastaanottokyky huomioidaan; niin ehdokasmaiden kuin EU:nkin tulee olla valmiita ennen kuin unioni laajenee. Laajentumispolitiikka on myös EU:n omissa intresseissä (mm. energia- ja ympäristöpolitiikka, sisämarkkinoiden laajentaminen ja ilmastomuutos), samalla sen avulla edistetään parhaiten EU:n arvoja lähialueilla.

Strategiaosuudessa käsitellään tänä vuonna mm. talouskriisiä laajentumisprosessin haasteena sekä oikeusvaltiollisuuden ja alueellisen sovinnonteon (*reconciliation*) merkitystä EU-lähentymisen kannalta.

Kansainvälinen talouskriisi on kosketanut kaikkia laajentumisprosessin piiriin kuuluvia maita. Eniten kriisi on vaikuttanut Kroatiassa, Turkissa, Serbiassa ja Montenegrossa, jotka ovat maista kiinteimmin integroituneet globaaliin talouteen. EU on suunnannut IPA-rahoitusta (Instrument for Pre-Accession Aid) mm. infrastruktuurihankkeisiin ja kilpailukyvyn parantamiseen talouskriisin vaikutusten lieventämiseksi.

Komissio käsittelee myös talouskriisin sosiaalisia vaikutuksia, jotka kohdistuvat voimakkaimmin haavoittuviin vähemmistöryhmiin. Komissio mainitsee erityisesti romaniväestön, joka kohtaa monenlaista syrjintää. Komissio parantaa romaniväestön asemaa myöntämällä IPA-rahoitusta mm. asumisinfrastruktuurin parantamiseen ja aikuiskoulutushankkeisiin.

Strategiassa painotetaan oikeusvaltiollisuuden (*rule of law*) ja julkisen hallinnon vahvistamisen merkitystä. Oikeusvaltiollisuuden vahvistaminen, kuten oikeuslaitoksen uudistaminen ja korruption torjuminen, muodostaa haasteen lähes kaikille prosessin piiriin kuuluville maille. Komissio seuraa oikeusvaltiollisuuden toteutumista tarkkaan liittymisprosessin alusta lähtien. Jäsenyysneuvotteluissa käyttöön otetut arviointiperusteet (*benchmarks*) ovat antaneet selvän viestin siitä, että hakijamaiden

tulee ennen liittymistä perusteellisesti korjata oikeusvaltiollisuuden puutteellisuudet. Länsi-Balkanin maiden viisumivapausprosessi on osoittanut oikeusvaltiollisuuteen liittyvän, konkreettisiin tuloksiin linkitetyn ehdollisuuden tehokkuuden. Komissio huomioi myös oikeudellisen yhteistyön tiivistymisen Länsi-Balkanin maiden välillä, josta esimerkkinä poliisialan yhteistyö ja rikoksentekijäin luovutus sopimus Serbian ja Kroatian välillä.

Komissio muistuttaa alueellisen yhteistyön olevan vakautus- ja assosiaatioprosessin olennainen elementti ja toteaa, että Länsi-Balkan on edennyt tässä merkittävästi. Alueellisella yhteistyöllä edistetään sovinnontekoa, hyviä naapuruussuhteita ja suotuisaa ilmapiiriä kahdenvälisten kysymysten käsittelyyn. Alueen maiden kahdenvälisissä suhteissa on vuoden aikana tapahtunut edistystä (mm. sopimus Kroatian ja Slovenian rajakiistan ratkaisemisesta välitystuo mioistuimessa), mutta avoimia ongelmia on edelleen. Kahdenvälisten kysymysten ei pidä viivyttää EU-lähentymistä.

2. Maakohtaiset huomiot

Kroatia

Komissio toteaa Kroatian liittymisneuvottelujen edenneen loppuvaiheeseen. Kroatian neuvottelut voidaan päättää, kun Kroatia täyttää jäljellä olevat, erityisesti oikeuslaitosta ja perusoikeuksia koskevat sulkemisehdot. Näitä sulkemisehtoja tarkastellaan seuraavan kerran vuoden 2011 ensimmäisellä neljänneksellä. Komissio toteaa myös, että sulkemisehtojen täyttäminen poistaa tarpeen CVM-mekanismin (*co-operation and verification mechanism*) asettamiselle liittymisen jälkeen. Täysi yhteistyö entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen sotarikostuomioistuimen ICTY:n kanssa on edellytys Kroatian etenemiselle koko liittymisprosessin ajan.

Turkki

Komissio toteaa Turkin jatkaneen poliittisia reformeja ja nostaa esille perustuslain uudistamista koskevat muutokset. Muutokset koskevat mm. sotilastuomioistuinten toimivallan kaventamista, perustuslakituomioistuimen kokoonpanon uudelleen järjestelyä, ammattiliitto-oikeuksien laajentamista julkisella sektorilla, naisten ja lasten oikeuksien turvaamista, henkilötietosuojaa ja oikeusasiamiesviran perustamista. Komissio katsoo muutosten olevan tärkeä askel oikeaan suuntaan. Uudistusten toimeenpano on taattava asiaankuuluvan lainsäädännön kautta. Komission mukaan uusi siviiliperustuslaki antaisi vakaan perustan demokratian edelleen vahvistamiseksi Turkissa.

Komissio huomauttaa puutteista perusoikeuksissa, ilmaisun ja median vapaudessa sekä uskonnonvapauden harjoittamisessa. Lisäksi komissio peräänkuuluttaa etenemistä ”demokraattisessa avauksessa”, joka keskittyy erityisesti kurdikysymykseen.

Komissio antaa tunnustusta Turkin aktiiviselle ulkopoliitikalle. Turkin ja EU:n yhteistyöllä voidaan vahvistaa energiaturvallisuutta, vastata alueellisiin konflikteihin sekä ehkäistä etnisistä ja uskonnollisista eroista kumpuavia erimielisyyksiä.

Raportin mukaan kahdenvälisissä suhteissa Kyproksen kanssa ja Ankaran sopimuksen lisäpöytäkirjan toimeenpanossa ei ole edistytty, mikä edellyttää Turkilta pikaisia toimia. EU jatkaa asian tarkastelua. Komissio suosittelee, että EU:n vuoden 2006 toimet jäävät voimaan.

Komissio katsoo, että Turkki pystyy vauhdittamaan neuvotteluja etenemällä arviointiperusteiden ja neuvottelukehystä koskevien edellytysten toimeenpanossa.

Islanti

Islannin jäsenyysneuvottelut käynnistyivät heinäkuussa 2010. Islannin ja EU:n lainsäädännön vertailu (screening) alkaa marraskuun toisella viikolla.

Komissio toteaa ensimmäisessä Islantia koskevassa edistymisraportissaan Islannin edistyneen hyvin. Poliittisten kriteerien osalta on edistytty tuomarien nimityskäytäntöjen muuttamisen ja intressiristiriitojen torjumisen osalta. Islannin toimenpiteet pankkikriisin syntymistä tutkineen komission raportin pohjalta ovat osoitus maan poliittisen järjestelmän toimivuudesta. Komissio toteaa myös, että Islannin on tärkeää informoida kansalaisiaan EU-jäsenyyden sisällöstä ja vaikutuksista.

Makedonia

Komissio toistaa viimesyksyisen suosituksensa avata jäsenyysneuvottelut Makedonian kanssa. Raportissa todetaan Makedonian edelleen edistyneen, mutta kehitys on ollut epätasaisempaa kuin edellisenä vuonna. Lisätoimia tarvitaan erityisesti oikeuslaitoksen ja julkishallinnon uudistamisessa sekä median vapauden turvaamisessa. Poliittista vuoropuhelua tulee tehostaa. Komissio myös muistuttaa edelleen hyvistä naapurisuhteista ja nimikysymyksen ratkaisun tärkeydestä.

Montenegro ja Albania

Komissio antoi lausuntonsa Montenegron ja Albanian jäsenyyshakemuksista ja suosittelee hakijamaa-aseman myöntämistä **Montenegrolle**. Jäsenyysneuvottelujen avaamiseksi Montenegrolta edellytetään kuitenkin lisäedistymistä keskeisissä kysymyksissä (7 kpl), kuten julkishallinnon ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistamisessa, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa, median vapaudessa sekä sisäisten pakolaisten aseman parantamisessa.

Albanian jäsenhakemusta koskevassa lausunnossaan komissio ei suosittele hakijamaa-aseman myöntämistä. Albanialta vaaditaan vielä lisäedistymistä keskeisissä kysymyksissä (12 kpl), jotka liittyvät erityisesti Kööpenhaminan poliittisiin kriteereihin. Komissio edellyttää mm. rakentavaa poliittista vuoropuhelua ja parlamentin asianmukaista toimintaa, julkishallinnon ja oikeusjärjestelmän kehittämistä, lisätoimia korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi sekä syrjinnän vastaisten toimien tehostamista. Komissio arvioi molempien maiden edistymistä syksyn 2011 laajentumispaketin yhteydessä.

Serbia

Komissio toteaa, että Serbia on jatkanut EU-lähentymistä tukevan reformipolitiikan toimeenpanoa. Komissio kiinnittää myönteisesti huomiota myös Serbian yhteistyölähtöiseen politiikkaan Länsi-Balkanin alueella. Erityisesti suhteet Kroatiaan ja Bosnia-Hertsegovinaan ovat parantuneet. Serbian keskeisiä haasteita ovat oikeussektori, järjestäytynyt rikollisuus, korruptio ja hallinnon kehittäminen. Serbian EU-lähentymisen erityishaasteina säilyvät Kosovon kysymys ja yhteistyö entisen Jugoslavian alueella tapahtuneita sotarikoksia käsittelevän rikostuomioistuimen (ICTY) kanssa.

Serbia jätti EU-jäsenyyshakemuksen joulukuussa 2009. Komission lausunnon (avis) odotetaan valmistuvan syksyllä 2011. Serbian nykyinen hallitus on osoittanut vahvaa sitoutumista EU-lähentymisen edistämiseen.

Bosnia-Hertsegovina

Komissio listaa raportissaan keskeiset kysymykset, joissa Bosnia-Hertsegovinan tulee edistyä: maahan tulee saada hallitus, joka on sitoutunut viemään Bosnia-Hertsegovinaa kohti EU:ta ja nopeuttamaan

uudistuksia, perustuslaki tulee saattaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaiseksi ja instituutioiden toimintaa tulee tehostaa, jotta maa voi hyväksyä ja toimeenpanna EU:n lait ja säännöt. Komissio myös muistuttaa kansainvälisen yhteisön korkean edustajan toimiston (OHR) sulkemisehtojen täyttämisen tärkeydestä. Vahvistuvan läsnäolonsa kautta EU on valmis tukemaan Bosnia-Hertsegovinaa EU:n asettamien tavoitteiden toteutumisessa.

Kosovo

Komissio nostaa Kosovon osalta myönteisinä seikkoina esille desentralisaation kehittämisen ja yhteistyön EULEX:in kanssa sekä hallinnon EU-kapasiteetin vahvistamisen. Kosovo on muun muassa perustanut EU-integraatioministeriön. Odotetusti Kosovon ongelmakohtien lista oli pitkä: oikeusvaltio, julkinen hallinto, korruptio, järjestäytynyt rikollisuus jne. Kosovon tulee myös kehittää vähemmistöjen, ml. serbit, integroitumista osaksi yhteiskuntaa. Kuten Serbian kohdalla, Kosovon EU-lähentymisen kannalta Serbian ja Kosovon välisen dialogin aloittaminen ja tulokset ovat tärkeitä.

Kosovolla on EU-jäsenyysperspektiivi muiden Länsi-Balkanin maiden tapaan.

ESITYS SUOMEN KANNAKSI

- *Suomi tukee johdonmukaisesti EU:n laajentumispolitiikkaa. On tärkeää, että laajentumisprosessi etenee vuoden 2006 laajentumiskonsensuksen pohjalta. Unionin tulee pitää kiinni antamistaan sitoumuksista.*
- *Suomi pitää erityisen tärkeänä EU-laajentumisprosessissa oikeusvaltiollisuuteen liittyviä kysymyksiä (mm. oikeuslaitoksen reformit sekä korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta) ja hallinnollisen kapasiteetin vahvistamista.*
- *Suomi yhtyy komission analyysiin **Kroatian** osalta. Kroatian neuvottelut voidaan päättää, kun Kroatia täyttää jäljellä olevien neuvottelulukujen sulkemisehdot, erityisesti oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien osalta. Emme pidä hyödyllisenä keinotekoisien päivämäärien asettamista neuvotteluiden päättämiseksi tai liittymissopimuksen allekirjoitukselle.*
- *Suomi pitää komission analyysia **Turkista** tasapainoisena. Pidämme perustuslain uudistamista koskevia muutoksia tärkeänä askeleena eteenpäin ja muutosten toimeenpanossa tulee edetä. Turkin omat toimet jäsenyysehtojen toimeenpanossa ovat ensiarvoisen tärkeitä jäsenyysneuvotteluissa etenemiseksi. Yhdymme komission näkemykseen Turkin ulkopoliittisesta merkityksestä.*
- *Suomi on tyytyväinen **Islannin** jäsenyysneuvottelujen käynnistymisestä. Korostamme omiin ansioihin ja saavutuksiin perustuvaa etenemistä.*
- *Suomi pitää tärkeänä, että jäsenyysneuvottelut **Makedonian** kanssa voitaisiin avata, kuten komissio jo toistamiseen suosittelee. Kreikan ja Makedonian tulisi päästä nimikiistassa pian ratkaisuun.*
- *Suomi pitää komission lausuntoja **Montenegron ja Albanian** jäsenhakemuksista perusteltuina. Suomi tukee hakijamaa-aseman myöntämistä Montenegrolle. Suomi pitää hyvänä, että komissio listaa selkeät kehittämiskohteet, joissa niiden on edistytävä, ennen kuin ne voivat siirtyä seuraavaan vaiheeseen EU-lähentymisessään.*
- *Suomi pitää edistymisraporttia **Serbian** osalta tasapainoisena. Serbian tulee jatkaa ponnistelujaan reformipolitiikan eteenpäin viemiseksi. Serbian istuvan hallituksen osoittamaa sitoutumista EU-agendan edistämiseen tulee edelleen rohkaista.*

- *Suomi pitää tärkeänä, että **Bosnia-Hertsegovina** tehostaa maan EU-lähentymiseen tähtääviä uudistuksiaan.*
- *Suomi pitää komission analyysiä **Kosovosta** realistisen kriittisenä. Kosovon tulee jatkaa ponnistelujaan reformipolitiikan eteenpäin viemiseksi. EU:n tulee vahvistaa otettaan Kosovossa. Suomi kannattaa mm. komission ehdotuksia viisumidialogista ja kauppasuhteiden edistämisestä.*